

3. Коулман Дж. *Капитал социальный и человеческий* / Дж. Коулман // *Общественные науки и современность*, 2001. – №3. – С. 121-139.

4. Патнам Р. *Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії* / Р. Д. Патнам, Р. Леонарді, Р.І. Нанетті. – К. : *Основи*, 2001. – 302 с.

ТРЕНДИ ЗМІН СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В.С. Білошапка, канд. екон. наук, доцент

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

В сучасній науці зріє розуміння того, що суспільство стоїть перед неминучістю нових змін, які відмінні від трансформацій колишнього порядку, а являють собою формування нового соціально-го устрою. Ми вступаємо в новий етап цивілізації, на якому рушійною силою є цінності, створювані знаннями. Як наслідок, економіка перетворюється на систему, що функціонує на основі обміну знаннями і їх взаємній оцінці. В такій системі назрівають також і зміни соціальної політики.

Дійсно, з розвитком інформаційного суспільства, під впливом зростання конкуренції та глобалізаційних процесів відбувається трансформація характеру і механізмів соціальної політики. Йдеться про те, щоб вирівняти соціальну відповідальність між державою, корпораціями та населенням. Держава вже не може дозволити собі подальше зростання соціальних витрат, бо це негативно впливає на економіку, порушуючи ефективні розподільні пропорції між інституційними суб'єктами. Питання щодо норми досить суттєве – суспільство має прагнути до певного діапазону цієї норми, в межах якого соціальна політика є ефективною, сприяє як соціально-політичній стабілізації, так і позитивній трансформації економіки.

Наразі, своєю історико-політичну місію по формуванню умов для успішного соціального розвитку держава виконала[1]. Мова йде аж ніяк не про ревізію колишніх ціннісних установок, а про новий баланс соціальної відповідальності інституційних суб'єктів, не про скасування, а про істотну модифікацію колишньої соціальної моделі. Ця модель протягом тривалого часу сприяла зростанню добробуту і підвищенню якості соціально-економічного розвитку, сприяла формуванню адекватного людського потенціалу, необхідного для успішного розвитку суспільства. І ті країни, які мали відносно великі соціальні витрати, мали більш якісні й продуктивні людські ресурси, а відповідно, і більш продуктивну економічну систему.

Ті чи інші соціальні цінності починають по-іншому сприйматися в масовій свідомості (особливо у нових поколіннях), отже, ефективність відповідних механізмів падає. Високі державні соціальні стандарти, які сформувалися в розвинених країнах, стають високо витратними і не забезпечують адекватної віддачі в плані ефективності.

Важливий аспект пов'язаний з характером соціального страхування, спочатку і тривалий час орієнтованого на пасивну модель. Проблема носить не тільки структурний характер. Механізм соціального страхування став набувати інерційності, мало узгоджувачись зі специфікою кон'юнктурних процесів, а потім і середньострокових особливостей розвитку. У соціальній політиці домінувала всеосяжна концепція, що передбачає серйозні гарантії фактично за всіма соціальними напрямками. В результаті, виник серйозний дефіцит активності, і цей дисбаланс повинен був бути подоланий, що, власне кажучи, і становить одне з головних напрямків модернізації соціальної політики.

Важлива причина змін, що відбуваються в соціальній політиці держав світу пов'язана з мінливою демографічною ситуацією. Тривалий час у другій половині ХХ століття демографічна ситуація відповідала обраній соціальній стратегії розширення соціальної держави. Активне населення цілком витримувало рівень податкового та соціального навантаження, необхідний для фінансування широких соціальних програм. Причому слід зазначити, що соціальна політика продемонструвала досить високі характеристики в дуже непрості періоди розвитку, зокрема в середині 70-х рр. і початку 80-х і 90-х рр. ХХ століття. Однак зміна демографічної ситуації відбувається досить швидко і вже сьогодні ставить промислово розвинені країни перед необхідністю стратегічної переорієнтації соціальної політики, особливо в галузі пенсійного забезпечення.

Головна диспозиція, що диктує необхідність трансформації пенсійних систем, пов'язана з двома чинниками. По-перше, в умовах зрушень у віковій структурі населення і зростання числа осіб пенсійного віку традиційні пенсійні системи, що функціонують під егідою держави, наділені обмеженими можливостями для збереження і тим більше забезпечення зростання пенсійних доходів. По-друге, це чинник нової соціальної структури, коли досить значна частина населення (на відміну від

періоду формування всеосяжних розподільних систем) має порівняно високі доходи, що створює можливість для формування нової системи соціального страхування пропорційно доходам населення.

Держава повинна істотно змінити акцент і сконцентрувати зусилля (з точки зору пріоритетів і політики прямої дії) в основному на підтримку малозабезпечених верств населення [2]. В розвинених країнах колишня політика, орієнтована на «загальний добробут», в сучасних умовах вже не виправдана, оскільки виконала свою основну задачу, пов'язану з формуванням заможного середнього класу, який має достатні ресурси для активної участі в недержавних соціальних програмах.

У моделі соціально орієнтованої ринкової економіки країн ЄС саме середньому класу відведено роль опорного елемента суспільної системи. Дана соціальна група (зважаючи на свою чисельність і наявність високих життєвих стандартів) є як ініціатором постійного зростання споживчого попиту і власником значних обсягів заощаджень (потенційних інвестиційних ресурсів економіки), так і великим платником податків. Таким чином, середній клас може бути охарактеризований як основний соціальний суб'єкт процесу економічного розвитку і зростання в Єврозоюзі. Тому, природно, що для реалізації моделі сталого економіко-соціального розвитку в Україні теж необхідно в першу чергу сформувати середній клас, бо на сьогодні не існує не тільки середнього класу як такого, але навіть і критеріїв для визначення соціальних верств; існують лише аморфні критерії оцінки аморфного середнього класу, який має бути десь між «бідними» (маргіналами) і «багатими» (елітою). Кількісно оцінити чисельність населення, що знаходиться в цьому «коридорі», досить складно. Методики, що використовуються для кількісної оцінки питомої ваги середнього класу, засновані або на самоідентифікації й суб'єктивному сприйнятті, або на соціологічних опитуваннях.

Не ідеалізуючи перший етап становлення соціальної держави в Україні, все-таки можемо констатувати, що перетворення держави на соціально відповідальний інститут розпочато. І наразі залишається складний вибір варіанту соціальної політики. Один варіант – це нинішня стратегія мінімізації соціальної ролі держави. Інший шлях – акцент на зростання соціальної держави, що передбачає підвищення соціальної відповідальності влади і бізнесу. Він пов'язаний, крім іншого, з формуванням соціально рівноважної моделі розподілу, яка є важливим елементом повноцінної соціальної держави і джерелом зростання добробуту.

Україна має всі необхідні ресурси – матеріально-фінансові та інтелектуальні – для того, щоб гармонійно поєднувати зростання матеріального добробуту з соціально-культурним розвитком. Для досягнення цієї стратегічної мети необхідно реалізовувати цілісну і взаємопов'язану довгострокову соціальну політику, яка передбачає (як обов'язкову умову) залучення в суспільний прогрес усіх соціальних груп населення. Важливо, щоб в найближчі роки головний акцент в соціальній політиці був перенесений з кількісних параметрів на якісні і на власне соціальний розвиток.

Перелік посилань:

1. Кремень В. Г., Ткаченко В. М. Україна: ідентичність у добу глобалізації: / Василь Кремень, Василь Ткаченко [Монографія]. – К. : Т-во «Знання» України, 2013. – 415 с.

2. Люблинский В.В. Социальное государство и развитие современного мира // Социальное государство и политика: сборник научных статей / Под ред. О.М. Михайленка, В.В. Люблинского; Институт социологии РАН. – Москва: ФНИСЦ РАН, 2017. – 268 с.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ БЛАГОДІЙНОСТІ

В.В. Бобрівець, аспірант

Тернопільський національний економічний університет

Здатність організацій громадянського суспільства залучати ресурси з метою забезпечення фінансової незалежності є основною передумовою для розвитку активного та плюралістичного громадянського суспільства, існування якого є індикатором розвитку держави з точки зору захисту прав і свобод людини. Благодійні пожертви є центральним джерелом фінансування діяльності більшості благодійних організацій, а тому розуміння того, як податкова система може бути ефективно використана для мотивування благодійників розширювати межі і обсяги благодійної діяльності, має принципове значення для розбудови потенціалу громадянського суспільства у глобальному вимірі.

Попри всю неоднозначність питання доцільності використання інструментарію податкового стимулювання для активізації благодійності, численні результати досліджень свідчать, що майже у кожній країні світу держава підтримує благодійність через податкову систему (рис. 1).